

NÂNG CAO HIỆU QUẢ GIÁO DỤC HƯỚNG NGHIỆP CHO HỌC SINH TRUNG HỌC PHỔ THÔNG Ở TỈNH THỪA THIÊN HUẾ QUA MÔN ĐỊA LÍ

HUYỀN THỊ DIỄM HẰNG*, MAI VĂN CHÂN
LÊ PHÚC CHI LÃNG, TRẦN VĂN PHẨM
Trường Đại học Sư phạm, Đại học Huế
Email: htdhang@dhsphue.edu.vn

Tóm tắt: Vấn đề giáo dục hướng nghiệp cho học sinh Trung học phổ thông (THPT) đã được Bộ Giáo dục đặt ra từ nhiều năm trước [2]. Một trong những cách thức giáo dục là dạy học tích hợp giáo dục hướng nghiệp. Môn Địa lí có nhiều cơ hội để tiến hành giáo dục hướng nghiệp và được tiến hành ở các trường THPT trên địa bàn tỉnh Thừa Thiên Huế, tuy nhiên vẫn chưa đạt hiệu quả cao. Kết quả khảo sát ở một số trường cho thấy còn nhiều vấn đề cần giải quyết trong dạy học tích hợp để giáo dục hướng nghiệp qua môn Địa lí, đó là: (i) Xác định nội dung giáo dục hướng nghiệp; (ii) Thời gian tích hợp; (iii) Phương tiện, phương pháp, hình thức tổ chức dạy học; (iv) Các hướng dẫn cụ thể trong giáo dục hướng nghiệp qua môn Địa lí cho giáo viên; (v) Nâng cao nhu cầu hướng nghiệp của học sinh. Nhằm nâng cao hiệu quả giáo dục hướng nghiệp, rất cần thiết phải áp dụng một số giải pháp về xây dựng nội dung, kế hoạch tích hợp, tập huấn trao đổi về phương pháp, hình thức tổ chức dạy học tích hợp để giáo dục hướng nghiệp qua môn Địa lí.

Từ khoá: Nâng cao hiệu quả, giáo dục hướng nghiệp, Địa lí, trung học phổ thông.

1. ĐẶT VẤN ĐỀ

Giáo dục hướng nghiệp [4] có vai trò rất quan trọng trong việc giúp học sinh nắm được những kiến thức cơ bản về nghề nghiệp và phát huy được tính chủ động, sự tự tin khi lựa chọn nghề nghiệp cho tương lai, giúp các em linh hoạt và năng động trước sự phức tạp của nền kinh tế thị trường. Giáo dục hướng nghiệp đem lại cho HS kinh nghiệm tìm hiểu thông tin nghề nghiệp, củng cố các quan điểm lao động, thái độ sẵn sàng đi vào cuộc sống, định hướng giá trị nghề nghiệp, hình thành động cơ đúng đắn trong việc tìm hiểu và lựa chọn nghề nghiệp.

Ở trường THPT, Địa lí là môn học có nhiều nội dung có thể tích hợp giáo dục hướng nghiệp nhất. Các vấn đề liên quan đến ngành nghề, lao động, việc làm, cơ sở để định hướng nghề nghiệp... xuất hiện nhiều trong chương trình Địa lí THPT dưới dạng các kiến thức của bài học Địa lí hoặc dưới những sự kiện có thể liên hệ để tích hợp giáo dục hướng nghiệp.

Để có thể khai thác hết các cơ hội mà môn Địa lí cung cấp trong giáo dục hướng nghiệp cho học sinh một cách hiệu quả, việc tìm hiểu phân tích các hoạt động trong dạy học tích hợp giáo dục hướng nghiệp qua môn Địa lí cho học sinh THPT trên địa bàn tỉnh Thừa

Thiên Huế hiện nay là rất cần thiết. Đây là cơ sở để xây dựng và điều chỉnh các hoạt động dạy học tích hợp giáo dục hướng nghiệp trong môn Địa lí bằng hệ thống giải pháp có tính khả thi, phù hợp với đặc điểm vùng miền.

2. DỮ LIỆU VÀ PHƯƠNG PHÁP NGHIÊN CỨU

2.1. Dữ liệu nghiên cứu

- Dữ liệu sơ cấp: Số liệu thu thập từ điều tra bằng phiếu, phỏng vấn trực tiếp, phỏng vấn online từ các giáo viên, các cán bộ quản lí, chuyên gia giáo dục, học sinh, các buổi dự giờ quan sát trực tiếp.

- Dữ liệu thứ cấp: Hệ thống các báo cáo, đánh giá của ngành giáo dục về công tác giáo dục hướng nghiệp từ các trường, phòng, sở giáo dục trên địa bàn tỉnh Thừa Thiên Huế, các công trình nghiên cứu liên quan đến giáo dục hướng nghiệp, dạy học tích hợp...

2.2. Phương pháp nghiên cứu

Các phương pháp chính được sử dụng trong nghiên cứu thực trạng tích hợp giáo dục hướng nghiệp cho học sinh THPT qua môn Địa lí bao gồm:

+ Phương pháp điều tra, khảo sát: Nhóm nghiên cứu tiến hành điều tra, khảo sát đối với 60 giáo viên và cán bộ quản lí của 10 trường THPT bao gồm 5 trường THPT trên địa bàn TP Huế (Trường THPT Hai Bà Trưng; Trường THPT Nguyễn Huệ; Trường THPT Gia Hội; Trường THPT Nguyễn Trường Tộ; Trường THPT Cao Thắng) và 5 trường THPT trên địa bàn huyện (Trường THPT Hương Thủy; Trường THPT Phú Bài; Trường THPT Hương Vinh; Trường THPT Phan Đăng Lưu; Trường THPT Nguyễn Chí Thanh). Kết quả từ các phiếu điều tra, khảo sát sẽ đánh giá chính xác thực trạng dạy học tích hợp giáo dục hướng nghiệp thông qua môn Địa lí ở các trường THPT hiện nay.

+ Phương pháp chuyên gia: Trong quá trình nghiên cứu, tham khảo ý kiến của nhiều nhà nghiên cứu trong lĩnh vực giáo dục, các giảng viên chuyên ngành phương pháp giảng dạy Địa lí, giáo viên phổ thông có kinh nghiệm lâu năm... để trao đổi về bản chất và biện pháp dạy học tích hợp giáo dục hướng nghiệp qua môn Địa lí ở nhà trường THPT.

3. KẾT QUẢ NGHIÊN CỨU VÀ THẢO LUẬN

3.1. Căn cứ để tiến hành dạy học tích hợp giáo dục hướng nghiệp trong môn Địa lí

Căn cứ 1: Đề án giáo dục hướng nghiệp của Bộ Giáo dục và Đào tạo

- Chủ trương Giáo dục hướng nghiệp trong chương trình GDPT 2018 được xây dựng trên cơ sở kế thừa ưu điểm của chương trình giáo dục hướng nghiệp hiện hành; bám sát nội dung Đề án “Giáo dục hướng nghiệp và định hướng phân luồng học sinh trong giáo dục phổ thông giai đoạn 2018 - 2025”, ban hành theo Quyết định số 122/QĐ-TTg, ngày 14/5/2018 của Thủ tướng Chính phủ.

Giáo dục hướng nghiệp trong chương trình GDPT bao gồm toàn bộ các hoạt động của nhà trường phối hợp với gia đình và xã hội nhằm cung cấp tri thức về nghề nghiệp và thị trường lao động cho học sinh, giúp học sinh tự đánh giá sở trường, nguyện vọng, quan

niệm về giá trị và điều kiện của bản thân, từ đó lựa chọn định hướng nghề nghiệp phù hợp và có ý thức chuẩn bị cho việc thực hiện sự lựa chọn đó.

Theo quy định của Bộ GD&ĐT, nhà trường cần thực hiện tốt công tác giáo dục hướng nghiệp, công tác dạy nghề phổ thông cho học sinh. Đổi mới nội dung giáo dục hướng nghiệp thông qua các môn học và hoạt động giáo dục trong nhà trường theo hướng tinh giản, thiết thực; tăng cường thực hành, vận dụng kiến thức vào thực tiễn; bổ sung cập nhật các nội dung giáo dục hướng nghiệp trong các môn học và hoạt động giáo dục phù hợp với thực tiễn; gắn với hoạt động sản xuất, kinh doanh, dịch vụ của địa phương. Khuyến khích việc dạy nghề truyền thống của địa phương.

Đa dạng hóa, vận dụng linh hoạt các hình thức tư vấn hướng nghiệp phù hợp với từng đối tượng, hoàn cảnh gia đình học sinh cũng như phù hợp với điều kiện nhà trường. Cung cấp kịp thời thông tin về cơ sở giáo dục nghề nghiệp, chính sách đối với người học, cơ hội khởi nghiệp, tìm kiếm việc làm, xu hướng thị trường lao động và nhu cầu sử dụng của thị trường lao động. Tăng cường phối hợp giữa các cơ sở giáo dục phổ thông, các cơ quan quản lý giáo dục với các cơ sở giáo dục nghề nghiệp trong hoạt động giáo dục hướng nghiệp và phân luồng học sinh phổ thông sau tốt nghiệp vào học tại các cơ sở giáo dục nghề nghiệp. Đẩy mạnh ứng dụng công nghệ thông tin trong việc trao đổi kinh nghiệm giáo dục hướng nghiệp, phân luồng học sinh phổ thông, cung cấp thông tin thường xuyên, kịp thời về nhu cầu lao động, thị trường lao động của địa phương và trong cả nước cho các cơ sở giáo dục.

Chương trình GDPT phân biệt rõ hai giai đoạn: giai đoạn giáo dục cơ bản (từ lớp 1 đến lớp 9) và giai đoạn giáo dục định hướng nghề nghiệp (từ lớp 10 đến lớp 12). Nội dung giáo dục hướng nghiệp được lồng ghép, tích hợp vào các môn học, hoạt động giáo dục.

Căn cứ 2: Hướng dẫn nội dung giáo dục hướng nghiệp của Bộ Giáo dục và Đào tạo

Kế hoạch dạy học theo hướng dẫn có quy định tổng số tiết giáo dục hướng nghiệp là 81. Mỗi cấp sẽ có 27 tiết/năm, mỗi tháng 3 tiết [1].

Nội dung giáo dục hướng nghiệp sẽ được phân theo các khối lớp quy định mỗi tháng sẽ có từng chủ đề khác nhau, cụ thể:

Bảng 1. Nội dung giáo dục hướng nghiệp phân theo chủ đề

Tháng	Tên chủ đề phân theo các khối lớp		
	Lớp 10	Lớp 11	Lớp 12
9	Em thích nghề gì?	Tìm hiểu một số nghề thuộc ngành Giao thông vận tải và Địa chất	Định hướng phát triển kinh tế - xã hội của đất nước và địa phương
10	Năng lực nghề nghiệp và truyền thống nghề nghiệp gia đình	Tìm hiểu một số nghề thuộc lĩnh vực kinh doanh, dịch vụ	Những điều kiện để thành đạt trong nghề
11	Tìm hiểu nghề dạy học	Tìm hiểu một số nghề thuộc ngành Năng lượng, Bưu	Tìm hiểu hệ thống đào tạo Trung cấp chuyên nghiệp và

		chính - Viễn thông, Công nghệ thông tin	Đạy nghề của Trung ương và địa phương
12	Vấn đề giới trong chọn nghề	Tìm hiểu một số nghề thuộc lĩnh vực an ninh, quốc phòng	Tìm hiểu hệ thống đào tạo Đại học và Cao đẳng
1	Tìm hiểu một số nghề thuộc lĩnh vực nông, lâm, ngư nghiệp	Giao lưu với gương vượt khó, điển hình về sản xuất, kinh doanh giỏi	Tư vấn chọn nghề
2	Tìm hiểu một số nghề thuộc các ngành Y và Dược	Nghề nghiệp với nhu cầu của thị trường lao động	Hướng dẫn học sinh chọn nghề và làm hồ sơ tuyển sinh
3	Tìm hiểu thực tế một cơ sở sản xuất công nghiệp hoặc nông nghiệp	Tôi muốn đạt được ước mơ	Thanh niên lập thân, lập nghiệp
4	Tìm hiểu một số nghề thuộc ngành Xây dựng	Tìm hiểu thực tế một trường Đại học (hoặc Cao đẳng, Trung cấp chuyên nghiệp, Đạy nghề) tại địa phương	Tổ chức tham quan hoặc hoạt động giao lưu theo chủ đề hướng nghiệp
5	Nghề tương lai của tôi		

Căn cứ 3: Nội dung chương trình môn Địa lí lớp 10,11,12

Địa lí là môn học có nhiều nội dung có thể tích hợp giáo dục hướng nghiệp nhất. Cụ thể ở chương trình lớp 10 có Bài 22: Dân số và sự gia tăng dân số; Bài 24: Sự phân bố dân cư. Các loại hình quần cư và đô thị hoá; Bài 26: Cơ cấu nền kinh tế. Lớp 11 có Bài 1: Sự tương phản về trình độ phát triển KT - XH của các nhóm nước - Cuộc CM KH và CN hiện đại; Bài 2: Xu hướng toàn cầu hoá - khu vực hoá; Bài 3: Một số vấn đề mang tính toàn cầu; Bài 6: Hoa Kì; Bài 7: Liên minh Châu Âu; Bài 8: Liên Bang Nga; Bài 9: Nhật Bản; Bài 10: Trung Quốc; Bài 11: Khu vực Đông Nam Á. Lớp 12 có chương Đặc điểm chung của tự nhiên Việt Nam; Vấn đề sử dụng và bảo vệ tự nhiên; Địa lí dân cư; Chuyên dịch cơ cấu kinh tế; Địa lí các ngành kinh tế; Địa lí các vùng kinh tế; Địa lí địa phương.

3.2. Thực trạng giáo dục hướng nghiệp cho học sinh trung học phổ thông qua môn Địa lí trên địa bàn tỉnh Thừa Thiên Huế

Bảng 2. *Quan điểm giáo viên về giáo viên về dạy học tích hợp giáo dục hướng nghiệp qua môn Địa lí*

Ý kiến	Số lượng	Tỷ lệ %
Rất cần thiết	52	86,6
Cần thiết	8	14,4
Bình thường	0	0
Không cần thiết	0	0

Để đánh giá thực trạng giáo dục hướng nghiệp cho học sinh trung học phổ thông qua môn Địa lí trên địa bàn tỉnh Thừa Thiên Huế. Nhóm nghiên cứu tiến hành điều tra, khảo sát đối với 60 giáo viên và cán bộ quản lý của 10 trường THPT bao gồm 5 trường THPT trên địa bàn TP Huế (Trường THPT Hai Bà Trưng; Trường THPT Nguyễn Huệ; Trường THPT

Gia Hội; Trường THPT Nguyễn Trường Tộ; Trường THPT Cao Thắng) và 5 trường THPT trên địa bàn huyện. Kết quả thu được như bảng 1.

Kết quả trên phản ánh được nhận thức đúng đắn của việc dạy học tích hợp giáo dục hướng nghiệp cho HS qua môn Địa lí ở trường THPT, có 52/60 (chiếm đến 86,6%) giáo viên đều cho rằng việc giáo dục tích hợp hướng nghiệp là rất cần thiết. Không có giáo viên nào cho rằng việc dạy học tích hợp giáo dục hướng nghiệp qua môn Địa lí ở trường THPT là bình thường và không cần thiết.

Bảng 3. *Mức độ tổ chức dạy học tích hợp giáo dục hướng nghiệp cho HS qua môn Địa lí THPT*

Mức độ sử dụng	Số lượng	Tỷ lệ (%)
Thường xuyên	17	28.3
Thỉnh thoảng	36	60
Hiếm khi	7	11.7
Không bao giờ	0	0

Kết quả khảo sát cho thấy: Mức độ sử dụng thường xuyên việc dạy học tích hợp giáo dục hướng nghiệp chỉ chiếm có 28,3%; 60% giáo viên không thường xuyên dạy học tích hợp giáo dục hướng nghiệp; 11.7% giáo viên hiếm khi thực hiện và không có giáo viên nào không áp dụng. Nếu xét theo quy định chương trình giáo dục hướng nghiệp cấp THPT của Bộ Giáo dục thì các giáo viên vẫn chưa thực hiện đúng quy định này.

Bảng 4. *Một số phương pháp được sử dụng trong dạy học tích hợp giáo dục hướng nghiệp cho HS qua môn Địa lí ở trường THPT [3]*

Phương pháp và hình thức		Số lượng	Tỷ lệ (%)
Phương pháp	Thảo luận	39	65
	Điều tra khảo sát	26	43,3
	Nêu và giải quyết vấn đề	49	81,6
	Trò chơi	32	53,3
Hình thức	Hoạt động trên lớp	58	96,6
	Thông qua các hoạt động ngoại khóa	30	50
	Kết hợp với các trường ĐH, CĐ tổ chức giáo dục hướng nghiệp	16	26,6

Bảng 4. cho thấy: Để dạy học tích hợp giáo dục hướng nghiệp cho HS qua môn Địa lí ở trường THPT các giáo viên sử dụng nhiều phương pháp và hình thức dạy học khác nhau.

- Về phương pháp dạy học: Đa số các phương pháp được sử dụng đều là những phương pháp dạy học mới phát huy được tính tích cực, chủ động của học sinh như: thảo luận (65%), điều tra khảo sát (43,3%), nêu và giải quyết vấn đề (81,6%), trò chơi (53,3%).

- Về hình thức dạy học: có đến 96,6% giáo viên đều dạy với hình thức hoạt động trên lớp; Thông qua các hoạt động ngoại chiếm tỉ lệ 50%. Việc kết hợp với các trường ĐH, CĐ tổ chức hướng nghiệp cho HS chiếm 26,6%.

3.3. Đề xuất biện pháp nâng cao hiệu quả dạy học tích hợp giáo dục hướng nghiệp trong môn Địa lí cho học sinh THPT trên địa bàn tỉnh Thừa Thiên Huế

Đối với Bộ giáo dục và Đào tạo:

Tăng cường đưa các nội dung kiến thức giáo dục hướng nghiệp liên môn vào sách giáo khoa các môn khoa học cơ bản, đặc biệt là môn Địa lí, nhằm giúp học sinh lĩnh hội kiến thức một cách dễ dàng và hiệu quả [6].

Đối với Sở Giáo dục và Đào tạo:

Nên tổ chức các lớp tập huấn, bồi dưỡng, hội thảo để giúp giáo viên tiếp cận nhiều hơn với cách thức dạy học tích hợp giáo dục hướng nghiệp cho học sinh qua môn Địa lí THPT.

Đối với nhà trường THPT:

Cần nhận thức rõ và quan tâm hơn nữa tầm quan trọng của giáo dục hướng nghiệp và đưa tích hợp giáo dục hướng nghiệp cho học sinh qua môn Địa lí THPT vào chương trình giáo dục nhà trường và kế hoạch chuyên môn của môn học.

Cần có những biện pháp khuyến khích thỏa đáng, tạo mọi điều kiện cho giáo viên khi thực hiện việc đổi mới phương pháp dạy học, chú trọng vận dụng kiến thức liên môn trong dạy học Địa lí.

Xây dựng bảng tin của nhà trường về các nghề nghiệp phù hợp với đặc điểm địa phương.

Đối với giáo viên:

Cần thường xuyên tìm hiểu cập nhật trao đổi chia sẻ thông tin chia sẻ các phương pháp kinh nghiệm cùng đồng nghiệp, cùng học sinh nghiên cứu, thảo luận tìm hiểu, giải quyết các vấn đề để việc dạy tích hợp giáo dục hướng nghiệp cho học sinh qua môn Địa lí THPT đạt được mục tiêu đề ra.

Xây dựng kế hoạch, nội dung giáo dục hướng nghiệp cho môn ĐL cho các lớp, bài học cụ thể.

Xây dựng các mô đun dạy mẫu, các hoạt động trải nghiệm phù hợp lứa tuổi HS, phù hợp với điều kiện CSVC của nhà trường và tình hình KTXH của địa phương [3].

Tích cực vận dụng công nghệ thông tin, khai thác kiến thức từ các nguồn sách, tài liệu tham khảo của các môn học liên quan nhằm góp phần nâng cao hiệu quả dạy học. Sử dụng có hiệu quả các phương pháp và kỹ thuật dạy học tích hợp giáo dục hướng nghiệp. Tăng cường tổ chức các hoạt động trải nghiệm sáng tạo, hoạt động ngoại khoá cho học sinh trong quá trình tích hợp giáo dục hướng nghiệp [5].

Đối với học sinh:

Cần tìm hiểu vai trò, tầm quan trọng của giáo dục hướng nghiệp, không có tâm lí ỉ lại gia đình, bạn bè, xã hội trong việc đưa ra kế hoạch nghề nghiệp của bản thân.

4. KẾT LUẬN

Môn Địa lí tạo ra nhiều cơ hội để tích hợp giáo dục hướng nghiệp vì có nhiều nội dung hướng nghiệp là kiến thức của bài học Địa lí hoặc dưới dạng những sự kiện có thể liên hệ để tích hợp giáo dục hướng nghiệp.

Trong những năm qua, vấn đề tích hợp giáo dục hướng nghiệp qua môn Địa lý THPT đã được chú trọng ở các trường trên địa bàn tỉnh Thừa Thiên Huế nhưng còn nhiều hạn chế, bất cập. Cụ thể: Các nội dung giáo dục hướng nghiệp chưa được tích hợp đầy đủ; Hoạt động trải nghiệm trong tích hợp còn ít; Các phương pháp, hình thức tổ chức dạy tích hợp chưa được đổi mới thường xuyên; Cơ sở vật chất và các phương tiện dạy học giáo dục hướng nghiệp còn thiếu và chưa đồng bộ.

Trên cơ sở những hạn chế, thiếu sót, tác giả đã đề xuất các giải pháp cụ thể cho từng nhóm đối tượng. Việc áp dụng và triển khai đồng bộ các giải pháp sẽ góp phần nâng cao năng lực nhận thức về nghề nghiệp cho học sinh, giúp các em có góc nhìn đúng đắn về sự quyết định nghề nghiệp mà mình sẽ lựa chọn trong tương lai.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

- [1] Bộ Giáo dục và Đào tạo (2018). *Chương trình giáo dục phổ thông - Chương trình tổng thể* (Ban hành kèm theo Thông tư số 32/2018/TT-BGDĐT ngày 26/12/2018 của Bộ trưởng Bộ Giáo dục và Đào tạo).
- [2] Bộ Giáo dục và Đào tạo (2006). *Chương trình giáo dục phổ thông - Hoạt động giáo dục hướng nghiệp*, NXB Giáo dục.
- [3] Trần Thị Việt Hải (2019). *Định hướng nghề nghiệp cho học sinh trong hoạt động ngoại khóa địa lí lớp 10 trung học phổ thông*, Đề tài nghiên cứu khoa học cấp trường Đại học Sư phạm, Đại học Huế, năm 2019.
- [4] Bùi Hiền (chủ biên, 2001). *Từ điển Giáo dục học*. NXB Từ điển Bách khoa.
- [5] Trương Thị Hoa (2018). *Giáo dục hướng nghiệp cho học sinh trung học phổ thông khu vực Hà Nội qua tham vấn nghề*, Luận án tiến sĩ khoa học giáo dục, Hà Nội.
- [6] Nguyen Hoang Son, Tran Thi Tuyen Mai, Le Phuc Chi Lang (2013), *Raising Awareness Education and Response Capability with Climate Change for the Residential community in Mid-central Coastal Provinces of Vietnam*. The International Journal of Education Administration and Development 4(2):812-818. Mahasarakham University, Thailand.

Title: IMPROVING THE EFFICIENCY OF VOCATIONAL EDUCATION FOR HIGH SCHOOL STUDENTS IN THUA THIEN HUE PROVINCE THROUGH GEOGRAPHY

Abstract: The Ministry of Education set out vocational education for high school students many years ago [2]. One of the ways of education is teaching that integrates vocational education. Geography has many opportunities to conduct vocational education and is taught in high schools in Thua Thien Hue province but has not yet achieved high efficiency. Survey results in some schools show that there are still many problems to be solved in integrated teaching for vocational education through Geography, which are: (i) Determining the content of vocational education; (ii) Integration time; (iii) Means, methods, and forms of teaching organization; (iv) Specific guidelines in vocational education through Geography for teachers; (v) Enhancing students' career guidance needs. To improve the effectiveness of vocational education, it is necessary to apply some solutions in terms of content development, integrated plans, training, and exchange on methods and forms of integrated teaching organization for education. Vocational education through Geography.

Keywords: Efficiency improvement, vocational education, Geography, high school.